

Ett nytt system för livslångt lärande

Teknikföretagens förslag för
kompetensutveckling 2022:03

Teknikföretagen

Teknikföretagens förslag

Komp 2022:02

Ett nytt system för livslångt lärande

Anta en nationell strategi

Teknikföretagen föreslår att en nationell strategi för livslångt lärande tas fram av regeringen. I detta PM följer Teknikföretagens förslag för en sådan strategi.

Frida Andersson, enhetschef kompetensförsörjning, Teknikföretagen

Därför behövs en nationell strategi för livslångt lärande

Klimatomställning, ny teknik och digitalisering ställer höga krav på företagen att följa med i utvecklingen och att förändras snabbt. Men för att det ska bli möjligt krävs också att medarbetare mitt i yrkeslivet får nya kunskaper. Att lära mitt i livet är också av stor betydelse för individen, och dennes möjligheter på arbetsmarknaden. Bland Teknikföretagens stora medlemsföretag (över 250 anställda) bedömer $\frac{1}{4}$ att över hälften av medarbetarna behöver kompetenshöjande insatser de kommande tre åren.

Snabb teknik – och kunskapsutveckling ställer krav på alla system som ska underlätta för yrkesverksamma att utveckla sin kompetens. Men det gör även den del i LAS-överenskommelsen som gäller ett grundläggande omställnings- och kompetensstöd. Prognoserna från arbetsmarknadens parter, som beräknar att 634 000 personer ingår i målgruppen för det nya, partsförhandlade omställningsstudiestödet.

Teknikföretagen bedömer att det skyndsamt behövs förändringar i sådana system som omfattar såväl utbildningssystemet, individen som företagen.

1 Utbildningssystemet

Teknikföretagen ser ett uppenbart behov av att utbildningssystemet förändras, så att det anpassas för yrkesverksamma.

Kompetensutveckling är nu lika viktigt som grundutbildning. Detta visar inte minst prognoserna från arbetsmarknadens parter, som beräknar att 634 000 personer ingår i målgruppen för det nya, partsförhandlade omställningsstudiestödet.

Stärkt finansiering av utbildning för yrkesverksamma i högskolan

Teknikföretagen förslår att lärosätena ska få särskild finansiering för livslångt lärande. Finansiering ska kopplas till utvärdering och uppföljning, i kvalitets- och premieringssyfte, i likhet med många andra delar av lärosätenas verksamheter.

Det behöver frigöras resurser eller skapas nya resurser för universitet och högskolor, för att kunna erbjuda utbildning till yrkesverksamma som är en ny stor målgrupp.

För att åstadkomma ett relevant utbud av kurser för ett livslångt lärande ställs krav på ändringar av lärosätenas styrning, ledning och ledarskap. Nuvarande resurstilldelningssystem till universitet och högskolor skapar inte tillräckliga incitament för lärosätena att uppfylla dessa åtaganden. Resurstilldelningen premierar idag breda, billiga och långa utbildningar med högt söktryck där stora volymer av studenter kan undervisas. Avsaknaden av stabil finansiering försvårar den långsiktiga kompetensuppbyggnaden på lärosätena. Det är svårt att avsätta resurser, både personella och finansiering, till fort- och vidareutbildningskurser i den omfattning som krävs, utan att det drabbar grundutbildning, forskning eller samverkansprojekt. Detta har varit svårt inom områden där efterfrågan på grundutbildning också är stort exempelvis högskole- och civilingenjörsutbildningar.

Teknikföretagens förslag avser att avhjälpa delar av denna problematik.

Rätt till yrkesutbildning för vuxna

Yrkesvux bör öppnas upp för fler så att den i högre grad medger utbildning av yrkesverksamma. Trots att urvalsreglerna nyligen förändrats försvårar de fortfarande för personer som vill kompetensutveckla sig eller yrkesväxla.

En rätt till yrkesvux bör införas, under förutsättningen att den sökande har förmåga att tillgodogöra sig utbildningen samt att näringslivet har uttryckt ett kompetensbehov.

Teknikföretagen föreslår att erfarenheter från Yrkeshögskolan bör tillvaratas och där inspiration framförallt bör hämtas från Yrkeshögskolans modeller YH flex och YH korta kurser. Syftet är att få en mer flexibel och individualiserad modell som tar hänsyn till den enskilde individens tidigare erfarenheter och nuvarande/rådande förutsättningar. Med validering och tillgodoräkning som utgångspunkt och individuellt anpassad kompletterande utbildning nås examen snabbare och effektivare samt med ökad relevans.

Utveckla anpassade utbildningar

Parallellt med en stärkt finansiering ser Teknikföretagen att själva utbildningarna behöver utvecklas. Nya målgrupper till följd av omställningsstudiestödet kommer att kräva ett anpassat och förändrat utbud av utbildning. Regeringen bör anslå särskilda resurser, för att utveckla utbildningar som riktar sig till redan yrkesverksamma.

Dessa utbildningar behöver vara modul- och nätbaserade, flexibla och enkla att skräddarsy efter företagets och individens kompetensbehov. För att säkra relevans, kvalitet och resurseffektivitet bör utveckling av dessa kurser ske i samverkan med näringslivet och i samverkan mellan olika lärosäten och privata utbildningsaktörer.

- **Modulariserade utbildningar.** Vinnova, eller annan lämplig myndighet, bör tilldelas medel för utbildningar inom områden där näringslivet ser ett behov av att befintlig personal kompetensutvecklas. Inspiration kan hämtas från KK-stiftelsens program HÖG och Expertkompetens samt Ingenjör 4.0.
- **Fortsätt utöka Yrkeshögskolans** möjligheter att leverera flexibla

utbildningar och kortare kurser för yrkesverksamma. Utveckla och skala YH Flex och YH korta kurser, Kvalitén i utbildningarna måste fortsatt värnas, liksom att nära samverkan sker med näringslivet.

- **Fler spetsutbildningar.** Behovet av spetskunskap är av stor betydelse för industriell konkurrenskraft. Näringslivet bör därför i högre grad kunna dra nytta av de stora statliga investeringar som görs i forskning.

Detta bör göras genom riktade fort- och vidareutbildningsinsatser som baseras på relevanta forskningsprojekt. De stora statliga forskningsfinansiärerna Formas, FAS, Vetenskapsrådet, Energimyndigheten och Vinnova bör få ett utökat uppdrag att stärka näringslivets avancerade kompetensförsörjning.

- **Inför KK-stiftelsens initiativ Expertkompetens på bred front.** Målet för programmet Expertkompetens är att utveckla och genomföra näringslivsrelevanta kurser på avancerad nivå för yrkesverksamma. Där erbjuds kurser inom områden där den sökande akademiska forsknings- och utbildningsmiljöns styrkor och kompetens svarar mot strategiska kompetensbehov i näringslivet. Eftersom kursdeltagarna är yrkesverksamma ställs höga krav på flexibla utbildningsformer.
- **Nya digitala verktyg.** Ge relevant myndighet i uppdrag att rikta stöd mot utveckling av nya pedagogiska digitala verktyg för utbildningar som riktar sig till yrkesarbetare. Idag finns det ett mycket begränsat utbud av digitala utbildningar på gymnasial nivå för exempelvis producerande personal där kompetensinsatser behöver kombinera teoretisk inläring med praktisk och där övning utgör en stor del av lärandet. Utveckling av utbildningar bör ske i samråd med respektive bransch och med utgångspunkt från branschens kvalitetskrav.

Den nya tekniken innebär möjligheter till utbildning på helt nya sätt, till exempel genom VR-teknik, eye-tracking och andra innovativa former för inläring. Det öppnar i sin tur möjligheter för helt nya utbildningsmetoder inom områden som länge krävt stora inslag av verklighetsnära övning, till exempel inom produktion.

Ny antagning

Teknikföretagen vill att en mer flexibel antagning införs till fort- och vidareutbildningskurser inom högskolan.

I vissa fall borde en kontinuerlig antagning kunna prövas. En viktig förutsättning för att fler yrkesverksamma ska delta i utbildning är att det är möjligt att bli antagen till kurser när behoven uppstår – inte bara vid ett fåtal tillfällen per år.

2 Individ

Validering av reell kompetens inom högskolan måste öka

Det behöver bli enklare att tillgodoräkna sig tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet när man ska vidareutbilda sig. Ett stort hinder för yrkesverksamma är att bara den som är antagen och har påbörjat studier har rätt att få sin reella kompetens prövad och tillgodoräknad. Det skapar betydande svårigheter att planera sin utbildning.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är prövning av reell kompetens, det vill säga validering, lönsam. Det innebär minskade utgifter för behörighetsgivande utbildning, minskad användning av studiestöd, samt ökad skatteintäkter då den tid som ägnas åt förvärvsarbete ökar. För individen skulle detta kunna medföra ökad behörighet, men även kortare utbildningstider.

Teknikföretagen ser därför att:

- Ett nationellt system för reell kompetens. Universitets- och högskolerådet bör ges i uppdrag att samordna ansökningar om bedömning av reell kompetens, samt tillgodoräknande av tidigare kunskaper som en del av en utbildning. UHR bör upprätta rutiner och bereda ärenden i dialog med lärosätena så att meriter bedöms på ett likartat sätt i hela landet.
- Styrning av medel. Universitet och högskolor tilldelas särskild ersättning för tillgodoräknanden baserade på reell kompetens.

Det sätt högskolan får resurser på missgynnar validering av reell kompetens. Universitet och högskolor behöver få ersättning i efter-

hand, utanför den ordinarie resurstilldelningen, för utförd validering som resulterar i ett tillgodoräknade.

- En central funktion införs för förhandsbesked om tillgodoräknande av reell kompetens. För att individer ska ges möjlighet att redan innan de söker bedöma hur stor del av en utbildning de kan tillgodoräkna sig och därmed hur lång den förväntade studietiden kommer att bli, behövs en möjlighet till förhandsbesked

Branschvalidering

- Staten säkerställer en stabil finansiering för främjandet av branschvalidering. Endast valideringsverktyg som har utvecklats av branscherna och kan användas i hela landet bör få del av offentliga medel.

Förenkla övergången mellan yrkeshögskolan och universitet och högskolan

Yrkeshögskolekurser bör i högre grad kunna tillgodoräknas som högskolekurser i så kallade ”valfria biämnena” i generella examina på grundnivå inom högskolan. Det skulle ge studerande möjlighet att nyttja kurser från yrkeshögskolan som komponenter i en högskoleexamen på grundnivå.

Utöver det bör en kvalificerad yrkeshögskoleexamen kunna ge grundläggande behörighet för studier på avancerad nivå.

Det är i dagsläget ovanligt att studenter inom yrkeshögskolan studerar vidare på en högre nivå inom högskolan, eller får tillgodoräkna kurser från yrkeshögskolan. Detta trots att yrkeshögskolans kurser i många fall kan jämföras med de som ges på högskolan och är på samma nivå enligt det europeiska systemet för nivå-bestämning av utbildning, EQF. Upplägget är inte hållbart, vi har inte råd att bygga in återvändsgränder i utbildningssystemet utan måste främja flexibilitet och effektivitet.

3 Företag

Inför ett kompetensutvecklingsavdrag

Teknikföretagen anser att ett kompetensutvecklingsavdrag bör införas för att stimulera investeringar i kompetensutveckling och kompetensväxling hos landets företag.

Utbildningsinsatser är förknippade med stora kostnader för företagen, främst i termer av produktionsbortfall och lönekostnader. Detta gäller alla företag men särskilt mindre företag.

- Teknikföretagen vill att en liknande lösning som finns för FoU-avdrag införs för investeringar i kompetens. Liksom andra ekonomiska incitament som riktar sig till företag är det avgörande att ett sådant avdrag är enkelt att administrera. Regelkrångel och byråkrati riskerar att leda till ett svagt nyttjande och att företagen avstår från att investera i kompetensutveckling.

Under 2014 införde riksdagen nya regler om nedsättning av arbetsgivaravgifter för anställda som arbetar med forskning och utveckling (FoU-avdrag). År 2018 var det närmare 2 000 företag som använde sig av avdraget och regeringen har nyligen beslutat att utöka avdraget.

Nationell programsatsning

- En nationell programsatsning bör genomföras, med hjälp av Tillväxtverket, i syfte att stärka företagens strategiska arbete med kompetensutveckling. Svenska industriföretag är väl medvetna om behovet av ny kompetens. Dock kan det vara svårt för många företag att organisera systematisk kompetensutveckling, bland annat att definiera och beskriva vilka kompetenser man verkligen behöver. Insatser behövs för att ge stöd till företagen att utveckla hållbara processer för strategisk kompetensutveckling.

Kontaktuppgifter

Frida Andersson, enhetschef kompetensförsörjning
frida.andersson@teknikforetagen.se
08-782 09 93

Om Teknikföretagen

Teknikföretagen är den främsta företrädaren för svensk industri. Tillsammans står våra 4 200 medlemsföretag för en tredjedel av Sveriges export. Uppdraget är att ge företagen bästa möjliga konkurrenskraft. Vi stärker medlemsföretagens konkurrenskraft huvudsakligen på tre sätt:

Det ena är genom anpassade kollektivavtal och genom rådgivning och utbildning i framförallt arbetsrätt och affärsjuridik. Det andra är genom att påverka i näringspolitiska frågor, både i Sverige och EU, i syfte att främja innovation och utveckling i näringslivet. Det tredje är att förse medlemmar med kvalificerad ekonomisk analys och driva opinionsbildning i ekonomiska frågor.

Våra medlemsföretag utgörs både av stora, namnkunniga globala företag som exempelvis Ericsson, Scania, AFRY, ABB och Volvo, samt väldigt många betydligt mindre företag och företag i alla storleksklasser däremellan.

Gemensamt för våra medlemsföretag är att de utvecklar varor och tjänster i världsklass och att nästan all försäljning sker i global konkurrens. Samtidigt som medlemsföretagen löser många av vår tids utmaningar skapar de tillväxt och välstånd i Sverige.

Teknikföretagen